

3. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурсы. Волгоград: Перемена, 2002. 477 с.
4. Карасик В. И., Слышкин Г. Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: Сб. науч. тр. / Под ред. И. А. Стернина. – Воронеж: ВГУ, 2001. С. 78.
5. Кобозева И. М. Лингвистическая семантика. – М.: Эдиториал УРСС, 2000. – 84 с.
6. Кочерган М. П. Мовознавство на сучасному етапі : Дивослово. 2003. № 5. С. 24–29.
7. Ладица О. В. Мовна репрезентація концепту DUTY (на матеріалі англomовних лексикографічних джерел). Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції 19 березня 2020 р. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. С. 33–36.
8. Левицький В. В. Типи вибірок і типи шкал у лінгвістичних дослідженнях. Науковий вісник Чернів. ун-ту. Чернівці, 2004. Вип. 206–207. С. 43–54.
9. Мінський М. Фрейми для представлення знань. М.: Енергія. 1979. С. 151.
10. Панченко Н. Н. Средства объективации концепта «обман» (на материале английского и русского языков): автореф. дисс. на соиск учен. степ. канд. филол. наук. – Волгоград, 1999. – С. 6.
11. Пименова М. В. Концептуальные исследования и национальная ментальность. Гуманитарный вектор. 2011. № 4 (28). С. 126–132.
12. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Довкілля-К, 2006. 716 с.
13. Слышкин Г. Г. Лингвокультурные концепты и метаконцепты: дис. докт. филол. наук: 10.02.19. Волгоград, 2004. 323 с.
14. Телия В. Н. Русская фразеология: семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. М., 1996. С. 46.
15. Тойм К. Ассоциативный эксперимент в психодиагностике в XIX веке. Ученые записки Тартуского университета, 1978. Вып. 465. С. 106–121.

Синява.Т. В.

група АМ–43 (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)
Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Шонь.О. Б.

ПАРАЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ КОМУНІКАЦІЇ: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

Вивченням невербальних засобів, їх походження, місця та ролі в комунікації займалися такі дослідники як Е. Холл, Ш. Баллі, Е. Поліванов, Н. Казаринова, П. Екман, В. Морозов, О. Шевцова, Л. Забродіна, А. Мехрабіан, Д. Аллен, Г. Фідельман, Р. Бердхістелл та ін.

Використання невербальних засобів спілкування бере свій початок ще з давніх часів. Проте, початком цілеспрямованого системного вивчення невербального компонента комунікативно-релевантної поведінки людини стали праці Ч. Дарвіна. В них він запевнив, що жести та міміка додають ясності та щирості висловлюванню, збільшують його ефективність [1, с. 384]. Паралінгвістичні засоби не лише доповнюють зміст вербального спілкування, але є джерелом інформації про людину, яка говорить, про її соціальні та вікові риси, характер. На думку Е. Поліванова, галузь вивчення невербального компонента спілкування можна вважати самостійним розділом лінгвістики [4, с. 376]. Ш. Баллі стверджує, що вживання невербальних компонентів у мові є нормативним чинником [7, с. 240]. Опираючись на те, що деякі риси жестикуляції та міміки є генетичними ознаками людини, тобто характерними для всього біологічного виду, В. Морозов додає, що саме невербальна комунікація є загальнозрозумілою, незалежною від мовних бар'єрів [3, с. 164].

У сучасній лінгвістиці існує декілька підходів до класифікації невербальних засобів спілкування. Прикладом слугує класифікація, запропонована Г. Колшанським. На його думку, до паралінгвістичних засобів відносяться: 1) фонація (розглядає її з двох сторін: як явище

фізичне, пов'язане з усіма властивостями голосового апарату – просодією, та як загально фонаційну ознаку мовлення – інтонацію); 2) кінестетика (міміка, пантоміма, жести) [2, с. 96]. Разом з тим, дослідники О. Шевцова та Л. Забродіна поділяють паралінгвістичні засоби на три види: 1) фонаційні (особливості вимовлення звуків, слів, інтонація); 2) кінетичні (жести, міміка, рухи тіла); 3) графічні (особливості написання) [5, с. 224].

Роль невербального спілкування розглядається у роботах багатьох вчених. Р. Бердхістелл стверджує, що невербальні засоби спілкування несуть більше інформації ніж вербальні, «не більше 30–35 відсотків соціального значення розмови чи взаємодії, несуть слова» [8, с. 134]. У той же час А. Мехраб'ян наголошує, що міміка обличчя займає 55 відсотків; тон голосу 38 відсотків, а слова лише 7 відсотків [9, с. 249]. Праці К. Аллена та Г. Фельдмана щодо різних аспектів навчання однолітків вказують на те, що діти можуть краще розшифровувати невербальні повідомлення інших дітей, ніж дорослі, що свідчить про те, що «невербальне кодування дітей може відрізнитися від кодування дорослих» [6, с. 124]. Як зазначає Е. Стівік, знання паралінгвістичних засобів спілкування є важливими у роботі вчителя, оскільки їх ефективно використання може значно допомогти вчителю розуміти і взаємодіяти з учнями [10, с. 68]. Тому доцільно проводити різноманітні види діяльності, для підвищення обізнаності щодо паралінгвістичних засобів комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дарвин Ч. О выражении эмоций у человека и животных / пер. с англ., гл. ред. В. Усманов. СанктПетербург: Питер, 2001. 384 с.
2. Колшанский Г. В. Паралингвистика. М.: КомКнига, 2010. 96 с.
3. Морозов В. П. Искусство и наука общения: невербальная коммуникация/ ред. В. И. Медведева. М.: ИПРАН, 1998. 164 с.
4. Поливанов Е. Д. Статьи по общему языкознанию. Избр. Работы. М.: Наука, 1968. 376 с.
5. Шевцова Е. Е. Технологии формирования интонационной стороны речи: учеб. пособие для студентов педвузов. М.: АСТ: Астрель, 2009. 224 с.
6. Allen, Vernon L., and Robert S. Feldman. Studies on the role of tutor. In *Children as teachers: theory and research on tutoring*, Vernon L. Allen 224 (Ed.), New York: Academic Press. 1976. P. 113–129.
7. Charles Bally and Albert Sechehaye. *Course in General Linguistics*, Peter Owen (Ed.), 1974. P. 240.
8. Birdwhistell, Ray L. Toward analyzing American movement. In *Nonverbal communication*, Shirley Weitz (Ed.), New York: Oxford University Press. 1974. P. 134–143.
9. Mehrabian, Albert, and Susan R. Ferris. Inference of attitudes from nonverbal communication in two channels. *Journal of Consulting Psychology* №31. 1967. P. 248–252.
10. Stevick, Earl W. *Teaching and learning languages*. Cambridge: Cambridge University Press. 1982. P. 68.

Скрипник А. А.

група АМ–42 (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)
Науковий керівник – канд. пед. наук, викладач Нацюк М. Б.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Головна мета навчання іноземної мови у школі – це формування в учнів комунікативної компетентності, базою для якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок. Процес навчання англійської мови як засобу міжнародної комунікації передбачає набуття певних знань, навичок та вмінь, таких як: засвоєння лінгвістичної теорії; накопичення соціокультурних даних про країну, мова якої вивчається; розвиток і вдосконалення всіх видів